

De Zoetwaterneriet *Theodoxus fluviatilis fluviatilis* (Linnaeus, 1758) na 50 jaar levend teruggevonden in Maastricht, Limburg

Gerard Majoor

River nerite *Theodoxus fluviatilis fluviatilis* (Linnaeus, 1758) recovered alive after 50 years in Maastricht, province of Limburg

Summary. The distribution area of the River nerite *Theodoxus fluviatilis fluviatilis* (Linnaeus, 1758) in the Netherlands has shrunken considerably over the last half century. Hence, in 2004 the species was classified as ‘vulnerable’ on the Dutch Red list. In the province of Limburg, where up to 1947 the River nerite still occurred in at least eight municipalities, the number of observations of live specimens dropped to zero after 1970. However, on 30 March 2018 live snails were discovered in a dammed branch of the river Maas in Bosscherveld, a northern quarter of Maastricht, capital of the province of Limburg. Perhaps improved quality of water in the river Maas may explain the return of this species.

Voorkomen in Nederland

De Zoetwaterneriet *Theodoxus fluviatilis fluviatilis* (Linnaeus, 1758) leeft op hard substraat in bewegend zoet water, zoals op beschoeiingen langs de oevers van beken en rivieren en in de brandingszone van meren. Aan het begin van de vorige eeuw kwam de soort in grote delen van Nederland voor, met uitzondering van de provincies Groningen, Drenthe, Noord-Brabant en Zeeland (Van Benthem Jutting, 1927; Dorsman & De Wilde, 1929). In de tweede helft van die eeuw is de verspreiding van de soort in Nederland aanzienlijk afgenomen. De Bruijne *et al.* schrijven in 2003: “Vrijwel geheel uit de rivieren verdwenen. Recentelijk is ook in het IJsselmeer (met name na 2000) een duidelijke achteruitgang waarneembaar.” En: “Niet meer recent gemeld uit Limburg”. Op grond van de afnemende verspreiding kreeg de Zoetwaterneriet de status ‘kwetsbaar’ op de Rode lijst. Volgens de verspreidingskaart van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) met gegevens van na 1990 komt de Zoetwaterneriet alleen nog voor in de provincies Zeeland en Noord- en Zuid-Holland (fig. 1). Daar moet mogelijk nog een vindplaats in de Groote Wielen bij Leeuwarden in de provincie Friesland aan toegevoegd worden (persoonlijke mededeling Bavius Gras, 14-04-2018).

Voorkomen in Limburg

De Zoetwaterneriet wordt als “*Neritina fluviatilis* Linn.” door

Ubaghs (1883) uit ‘Maastricht en omgeving’ vermeld van “Maastricht, Fauquemont (= Valkenburg), Meuse, le canal (= het voormalige kanaal tussen Maastricht en Luik), le Jaer (= de Jeker), la Geul”. In het begin van de twintigste eeuw worden er op basis van de gegevens van het zogenaamde Molluskencomité nog zeven gemeenten in Limburg genoemd waar de Zoetwaterneriet voorkomt: Kessel, Asten, Bergen, Roosteren, Maastricht, Geulle en Neer (Van Benthem Jutting, 1947). Op grond van een vermelding “uit de Maas bij Maasbracht, verzameld tijdens het grote Maasonderzoek voor de eerste Wereldoorlog” moet de gemeente Maasbracht nog aan deze opsomming worden toegevoegd. Dezelfde auteur stelt ook: “Recent is de soort wel vrijwel zeker uitgestorven in Midden-Limburg” (Maassen, 1978). In de gegevens van het European Invertebrate Survey (EIS) die mij ter beschikking staan stamt de laatste waarneming in Limburg van een levende Zoetwaterneriet uit 1962, uit een grindgat in Nederweert. Op een verspreidingskaart met gegevens van na 1970 staan geen waarnemingen uit Limburg meer vermeld (Gittenberger *et al.*, 1998).

Een populatie in Maastricht

Voor een lezing over ‘Slakken in en om Maastricht’ voor de Kring Maastricht van het Natuurhistorisch Genootschap vond ik het nodig om foto’s te maken van enkele locaties waar ik eerder

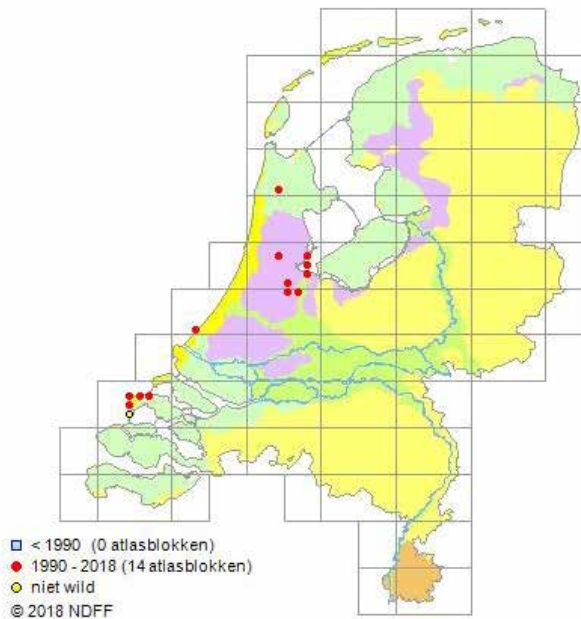

Fig. 1. Verspreidingskaart van de Zoetwatermeriet; gegevens 1990-2018. Bron: Nederlandse databank flora en fauna (NDFP).

slakken had verzameld. Daaronder het gebied achter een dam in een westelijke tak van het Afvoerkanaal in de Maastrichtse wijk Bosscherveld. Onder normale omstandigheden stromen kleine hoeveelheden Maaswater over die dam en het water vervolgt onderaan zijn weg in kleine stroombeddingen (fig. 2). In sediment van die plek heb ik schelpen van diverse soorten verzameld, waaronder bijvoorbeeld van de Hoekige schijfhoren *Menetus dilatatus*. Ik zocht dit keer naar de Quaggamossel *Dreissena bugensis* en draaide daarom een met algen begroeide steen om. Eronder zaten geen driehoeksmosselen, maar wel Zoetwatermerieten (fig. 3).

Het lijkt mij onwaarschijnlijk dat deze populatie hier sinds het midden van de vorige eeuw onopgemerkt aanwezig is geweest. Zou de soort zich weer hebben kunnen vestigen dankzij de installatie van waterzuiveringsinstallaties stroomopwaarts en daardoor verbeterde waterkwaliteit in de Maas?

Dankwoord

Dank aan Wim Maassen voor literatuur, aan Bavius Gras voor gegevens en aan Stef Keulen voor de foto en commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

Geraadpleegde bronnen

- DE BRUIJNE, R.H., H. WALLBRINK, & A.W. GMELIG MEYLING, 2003. Bedreigde en verdwenen land- en zoetwaterweekdieren in Nederland (Mollusca). – Stichting European Invertebrate Survey - Nederland & Stichting ANEMOON, Leiden/Heemstede.
- DORSMAN, L.C. & I.A.J. DE WILDE, 1929. De land- en zoetwatermollusken van Nederland. – Uitgaven der Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging 3. J.B. Wolters, Den Haag.
- GITTENBERGER, E. & A.W. JANSSEN (red), 1998. De Nederlandse zoetwatermollusken. Recente en fossiele weekdieren uit zoeten brak water. – Nederlandse fauna 2. NNM Naturalis, KNNV uitgeverij & EIS Nederland, Leiden.
- MAASSEN, W.J., 1978. Nieuwe Mollusca voor Midden-Limburg.

Fig. 2. Afvoer van Maaswater onderaan de stuw in een westelijke tak van het Afvoerkanaal, Bosscherveld, Maastricht, biotoop van de Zoetwatermeriet. Foto Gerard Majoor.

Fig. 3. Zoetwatermerieten uit Bosscherveld, Maastricht. Het linker exemplaar is schoongemaakt. Onder de slakkenhuizen de opercula. Foto's Stef Keulen.

– De Kreukel 14(4-5): 43-46.

UBAGHS, C., 1883. Mollusques terrestres et fluviatiles des environs de Maastricht. – Bulletin de la Société Royale Malacologique de Belgique 18. P. Weissenbruch, Bruxelles.

VAN BENTHEM JUTTING, W.S.S., 1927. Lijst van gemeenten als vindplaatsen van Nederlandse Mollusken. – Tijdschrift der Nederlandsche Dierkundige Vereeniging 20(2): 3-16.

VAN BENTHEM JUTTING, W.S.S., 1947. Lijst van gemeenten als vindplaatsen van Nederlandse Mollusken. – Basteria 11(1-3): 1-87.

Adres van de auteur
gmajoor87@gmail.com